

بررسی علل بروز ناآرامیهای استانهای آذربایجان

در میزگرد ویژه بررسی رویدادهای چند روز گذشته در استان های آذربایجان امروز شنبه، سه آذری زبان میهمان رادیو فردا هستند. در تبریز **علی حامد ایمان** مدیرمسئول نشریه توقیف شده شمس تبریز و مدیر سایتی به همین نام می گوید: این کاریکاتور تنها بهانه ای شد برای قیام مردم ترک زبان و حاکی از این است که ملت آذربایجان نزدیک به یک قرن است تحت استیلای سیاست های نژادی فارس قرار دارد. **حسن شریعتمداری** فرزند مرحوم آیت الله سیدکاظم شریعتمداری و از موسسین حزب جمهوری خلق مسلمان، می گوید: ممکن است حکومت ها به دلایلی دیدی تبعیض گرایانه به حاشیه داشته باشند، ولی این سیاست از سوی قومی به نام فارس علیه ترک، یک بدبینی تاریخی است که در نتیجه دیکتاتوری ایجاد شده. **حسن فرهودی نیا** استاد گروه حقوق دانشگاه تبریز و عضو کانون وکلای دادگستری آذربایجان شرقی و اردبیل می گوید: اکثریت مردم و فعالان آذری مخالف با تجزیه طلبی هستند، اگرچه عده خیلی کمی از این اعتراض ها سوءاستفاده می کنند.

امیرمصدق کاتوزیان (رادیو فردا): در میزگرد ویژه بررسی رویدادهای چند روز گذشته در استان های آذربایجان شرقی و غربی امروز شنبه، سه آذری زبان میهمان رادیو فردا هستند. در تبریز **علی حامد ایمان** مدیرمسئول نشریه توقیف شده شمس تبریز و مدیر سایتی به همین نام که مطالبات آذربایجانی ها را تحت عنوان حرکت ملی آذربایجان دنبال می کند و پیش از این نیز مقالاتی را در ارزیابی مثبت از تاریخ فرقه دموکرات آذربایجان به چاپ رسانده است. باز هم در تبریز **حسن فرهودی نیا** استاد گروه حقوق دانشگاه تبریز و عضو کانون وکلای دادگستری آذربایجان شرقی و اردبیل، نهادی که کمیسیون حقوق بشر آن روز پنجشنبه در بیانیه ای خواستار مطالبات قومی آذربایجانی ها و ترک زبانان ایران شد. و بالاخره در هامبورگ **حسن شریعتمداری** فرزند مرحوم آیت الله سیدکاظم شریعتمداری مرجع تقلید پرنفوذ خطه آذربایجان و همچنین از موسسین سابق حزب جمهوری خلق مسلمان، تشکلی که پس از انقلاب تشکیل و ظرف چند ماه منحل شد. ابتدا این پرسش مطرح می شود که اعتراضات هفته گذشته که ابتدا از دانشگاه ها در تهران، قزوین، همدان، تبریز و چند شهر دیگر آغاز شد و بعد به ناآرامی هایی در تبریز و چند شهر دیگر آذربایجان غربی و شرقی کشید، آیا اعتراض به چاپ کاریکاتور روزنامه ایران بود؟

علی حامد ایمان: این کاریکاتور تنها بهانه ای شد برای قیام مردم و دانشجویان ترک زبان در سراسر ایران. جرعه ای بود که باروت حرکت ملی آذربایجان زده شد و حاکی از این است که ملت آذربایجان نزدیک به یک قرن است که تحت استیلای سیاست های نژادی فارس قرار دارد و بسیاری از ثروت های مادی معنوی خودش را در طول این سالیان از دست داده و به همین خاطر در طول یکصد سال اخیر حداقل به عنوان شهروند درجه دو تلقی شده.

حسن فرهودی نیا: من هم معتقدم کاریکاتور روزنامه ایران یک بهانه ای را در اختیار کسانی قرار داد که به دنبال یک جرعه ای بودند که اعتراضات مدنی خودشان را اعلام کنند.

حسن شریعتمداری: من هم قبول دارم که این کاریکاتور یک بهانه بود، ولی در نتیجه گیری آقای ایمان که معتقدند این یک سیاست نظام یافته است که قوم فارس علیه قوم ترک اعمال می کند، مخالف هستم. ممکن است حکومت ها به دلایلی دیدی تبعیض گرایانه به مرکز و حاشیه داشته باشند و نسبت به اقوام، ولی این سیاست از سوی قومی به نام قوم فارس علیه قوم ترک، یک بدبینی تاریخی است که در نتیجه دیکتاتوری عارض اقلیت های قومی و ملیت های مختلف در ایران شده و باید ما به سمت یک سیاست همگرایی در ایران برویم، زیرا منافع ملی تک تک آحاد ایرانی ایجاب می کند بتوانند در یک واحد

جغرافیایی به نام ایران با هم بدون کینه های قومی زندگی کنند. سیاست را بر اثر کینه و نفرت نمی شود شکل داد. از این سیاست سلبی همه چیز در می آید جز دموکراسی و اگر هدف دوستان ما در آذربایجان استقرار یک دموکراسی است، چنین تجمعی از مردم بر اساس نفرت و کینه های قومی یک دیکتاتوری بزرگ را حداکثر تبدیل به چند دیکتاتوری کوچک می کند.

ا. م. ک: از مشروطه به این سو آذربایجان به عنوان خطه ای از ایران بوده که پیشتر همان جنبش بود و صاحب تاثیر در اقتصاد و بازار ایران بوده، مسئولان ارشد سیاسی و نظامی مملکتی و رده های دیگر را تحویل کشور داده و می دهد. در کنار اینها آیا مسائلی که اکنون شاهدش هستیم، یادآوری رویدادهای پس از جنگ دوم جهانی در این خطه و اقدامات فرقه ای دموکرات آذربایجان است؟

علی حامد ایمان: ملت آذربایجان یکصد سال است که در رابطه با به دست آوردن حقوق اولیه خود تلاش دارد و اگر ما مشروطیت را به نوعی تبلورگاه این خواستگاه در نظر بگیریم، از آن تا زمان تا کنون، قیام ها، انقلاب های متعددی در این منطقه روی داده و تمام اینها را در یک راستا تجزیه تحلیل می کنیم. ولی از نظر مقطعی هر جنبشی خواسته های خودش را دارد.

حسن فرهودی نیا: من شخصا اعتقاد دارم حتی حرکت سال 1324 هم تجزیه طلبانه نبود. اگر بخواهم خیلی ساده جواب دهم، می گویم این واقعا واهمه ای است که ایجاد شده در حرکات اخیر و کسانی که در تبریز فعال هستند، اصلا خواهان تجزیه نیستند. ممکن است کسانی باشند که خواستار چنین چیزی باشند، ولی اکثریت مردم آذربایجان و به طور کلی ترک زبان ها هیچ تضاد و تعارضی را بین خود و فارس ها نمی بینند و دوم این که به لحاظ میل به منافع و مقامات اجرایی، ترک زبان مشکلی نداشتند در جمهوری اسلامی و آن محدودیت هایی که در رابطه با کردها مثلا اعمال می شود در رابطه با ترک زبان ها نیست. آنچه که واقعیت دارد این است که برخی مرکز نشینان به دلایلی مایل نیستند زبان و ادبیات آذری و ترکی به طور مشخص خوانده شود و آموخته شود.

حسن شریعتمداری: من هم در آذربایجان جز اقلیت بسیار محدودی را حتی در مرحله تخیل تجزیه طلب نمی دانم و اغلب آذربایجانی ها این واقعیت تاریخی را می دانند که از تشکیل دهندگان و بنیانگذاران همه نهادهای اجتماعی در ایران هستند و در همه مناصب قدرت و اجتماعی حضور موثر دارند. ولی اولاً به دلایل مهم تاریخی این مرکز گرایی و سانترالیسم باعث شده حکومت های ما واهمه دارند از این که حاشیه نشین ها و اقوام دیگر و ملیت های دیگر بتوانند انکشاف زبان مادری را آزادانه داشته باشند. ولی واقعیت این است که نظام حاکم بر ایران شانس مساوی هم برای ترقی اجتماعی در آذربایجان نداده و سرمایه گذاری کافی نکرده و این مرکز گرایی باعث شده مانند روسای قبایل، امتیازهای مادی را فقط صرف منطقه خود کنند و این تبعیض را مردم آذربایجان حس می کنند.